

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Οδυσσέας Ελύτης: *Ο Ύπνος των Γενναίων*

(Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου, σσ. 59-61)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Το ποίημα, που ανήκει στη συλλογή *Έξι και μία τύψεις για τον ουρανό* (έκδοση: 1960, πρώτη γραφή: 1955), υμνεί τους νεκρούς που θυσιάστηκαν στον πόλεμο για έναν καλύτερο κόσμο. Ποιον κόσμο παρουσιάζει και ποιον οραματίζεται ο ποιητής σ' αυτό το ποίημα;
2. Ο Ελύτης υπηρέτησε στον πόλεμο του 1940. Να εντοπίσετε τα στοιχεία του ποιήματος που δείχνουν ότι έζησε αυτή την εμπειρία.
3. Προσπαθήστε να εντοπίσετε την αγάπη του ποιητή για τη ζωή (στοιχείο βασικό της ποίησής του) μέσα στο ποίημα αυτό.

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Οι Γενναίοι εμφανίζονται στο ποίημα σε δύο επίπεδα: στο πρώτο ως ήρωες στο πεδίο της μάχης, στο δεύτερο ως φορείς της αθανασίας (στ. 13). Να εντοπίσετε στην ποιητική αυτή σύνθεση τα δύο επίπεδα.
2. Στο ποίημα υπάρχουν λέξεις που προσωποποιούνται και έχουν κεφαλαίο το πρώτο γράμμα τους. Να τις επισημάνετε και να τις σχολιάσετε συνοπτικά¹.
3. Ποια σημεία του ποιήματος χαρακτηρίζονται από ρεαλισμό;

¹ Καιρός, Ασάλευτο, Άδης, Όρος, Αρετή.

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Τι σημαίνει ο τίτλος του ποιήματος;
2. Ο φωτολάτρης ποιητής μεταφέρει τους γενναίους νεκρούς στα “Σκοτεινά Μεγάλα Μέρη” (στ. 1). Σχολιάστε με συντομία το στίχο.
3. Πώς αποδίδεται η φρίκη του πολέμου και του θανάτου στους πρώτους στίχους του ποιήματος;
4. Από πού θα ξεκινήσει η αναγέννηση του κόσμου και ποιες αλλαγές θα γίνουν;
5. Μέσα στη συμφορά του θανάτου έρχεται το “ζωντανό τριφύλλι” (στ. 10) να βεβαιώσει ότι η ζωή συνεχίζεται. Να σχολιάσετε το στίχο 10 που προβάλλει το τριφύλλι ως σύμβολο της ελπίδας και της ζωής.
6. Πώς οραματίζεται ο ποιητής τους φορείς της Αθανασίας²;
7. Να σχολιάσετε τους στίχους 14-15 του ποιήματος ως προς το “άχρονο” και την αθωότητα.
8. Οι Γενναίοι κομίζουν το ιδεώδες της αγνότητας. Πώς δηλώνεται αυτό στο συγκεκριμένο ποίημα (στ. 14-15);
9. Πώς εικονίζεται στο ποίημα η Αρετή και ποιος είναι ρόλος της (στ. 16-18);
10. “Οι άνθρωποι είχαν ανεξήγητα μελανουργήσει” (στ. 17). Να σχολιάσετε το στίχο αυτό.
11. “Την είπανε Αρετή και της έδωσαν ένα λιγνό αγορίστικο σώμα”. Πώς εμφανίζεται εδώ η αρετή; Ποιος είναι ο ρόλος της στη δημιουργία του νέου κόσμου;
12. Ποια είναι η “νοσταλγία που ξεθυμαίνει από τις χαραμάδες του ύπνου των γενναίων” κατά τη δική σας άποψη;³
13. Στο ποίημα το σκοτάδι εναλλάσσεται με το φως. Ποιος είναι ο συμβολισμός της εναλλαγής αυτής; Αναφερθείτε σε συγκεκριμένους στίχους.
14. Σε τι μεταμορφώνονται οι Γενναίοι; Τι νοσταλγούν από τη ζωή;
15. Πώς πετυχαίνεται στο ποίημα η κατάργηση της έννοιας του θανάτου;

² Στίχος 13: “χωρικοί του απέραντου γαλάζιου”.

³ Ο καπνός γίνεται νοσταλγία. Τα χαλάσματα είναι ό,τι απομένει από τον πόλεμο, όμως η θυσία διατηρείται ανέπαφη στον Καιρό.

2.4. Σχολιασμός αδιδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Ο. Ελύτης: Ως Ενδυμίων

*Απαλές κοιλάδες έχει ο ύπνος ακριβώς όπως
Και η επάνω ζωή. Μ' εκκλησάκια που βόσκουν σε χορτάρι εμπρός
αέρα
Που ολοένα μηρυκάζουν ώσπου να γίνουν ζωγραφιές
Η μια την άλλη σβήνοντας σε πλάγιον ήχο. Κάποτε
Περιοδεύουν δύο ή τρία φεγγάρια. Γρήγορα όμως χάνονται
Η ομοφιά κει που ακινήτησε διαρκεί σαν άλλο ουράνιο σώμα
Η ύλη ηλικία δεν έχει. Μόνον ν' αλλάζει ζέρει. Θεσ πάρτην από την
αρχή
θεσ απ' το τέλος (...)*

Να σχολιάσετε το απόσπασμα αυτό, συγκρίνοντάς το με τον *Ύπνο των Γενναίων*.

Ο. Ελύτης: Άξιον Εστί

*Σε χώρα μακρινή και αναμάρτητη τώρα πορεύομαι.
Τώρα μ' ακολουθούν ανάλαφρα πλάσματα
με τους ιριδισμούς του πόλου στα μαλλιά
και το πράο στο δέρμα χρυσάφισμα.
Μες στα χόρτα προβαίνω, με το γόνατο πλώρη
κι η ανάσα μου διώχνει απ' την όψη της της
τις στερνές τολύπες του ύπνου.
Και τα δέντρα βαδίζουν στο πλάι μου, εναντίον του ανέμου.
Κρήνη την κρύπτη της Ελένης.
Τρίαίνα με δελφίνι το σημάδι του Σταυρού.
Πύλη λευκή το ανόσιο συρματόπλεγμα.
Όθε με δόξα θα περάσω.
Τα λόγια που με πρόδωσαν και τα ραπίσματα έχοντας
γίνει μυρτιές και φοινικόκλαρα:
Ωσαννά σημαίνοντας ο ερχόμενος!*

(απόσπασμα)

Να σχολιάσετε το κείμενο που παρατίθεται από το *Άξιον Εστί* συγκρίνοντάς το νοηματικά με τον *Ύπνο των Γενναίων*.

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Να διαβάσετε το *Άσμα Ηρωικό και Πένθιμο για το χαμένο Ανθυπολοχαγό της Αλβανίας* (Κ.Ν.Λ. Α΄ Γυμνασίου, σ. 68) και να το συγκρίνετε από νοηματική άποψη με τον *Ύμνο των Γενναίων*.
2. Να βρείτε τα κοινά σημεία ανάμεσα στον *Ύμνο των Γενναίων* και το *Τραγούδι του Νεκρού Αδελφού* (Κ.Ν.Λ. Α΄ Λυκείου, σ. 17).
3. Ποιες εικόνες του ποιήματος ανακαλούν στη μνήμη σας τον πίνακα “Γκουέρνικα” του Πικάσσο;
4. Πώς αποδίδεται στο ποίημα η δυαδική υπόσταση του ανθρώπου;⁴

⁴ Βλ. σχόλια Κ.Ν.Λ. Γ΄ Λυκείου, σ. 59.

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο για ολιγόλεπτη γραπτή δοκιμασία
(15 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:.....

ΤΑΞΗ:.....ΤΜΗΜΑ:.....

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Οδυσσέας Ελύτης: Ο Ύπνος των Γενναίων

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:.....

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Πώς αποδίδεται ο θάνατος στο ποίημα αυτό;

.....
.....

Μονάδες 5

2. Οι Γενναίοι ζουν έξω από το χρόνο και είναι εντελώς αθώοι. Πώς φαίνεται αυτό στο συγκεκριμένο ποίημα;

.....
.....

Μονάδες 5

3. Πώς εμφανίζεται η Αρετή προσωποποιημένη στο πρόσωπο του κοριτσιού;

.....
.....

Μονάδες 5

4. Να σχολιάσετε τις λέξεις που προσωποποιούνται στο ποίημα: Καιρός, Ασύλευτο, Άδης, Όρος, Δήμιος.

.....
.....

Μονάδες 5